

φθάσωμεν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐξήσαμεν τὴν ζωὴν κα-
ποιων ὀνείρων, καὶ κάποιων σκιῶν, καὶ ὡς τυμβω-
ρύχοι, ἀνεσκάψαμεν τοὺς τάφους, ἐκλέψαμεν μερικάς
χλαμύδας καὶ ἀπεμείναμεν ὡς ὁ κολεός ἢ ὡς ὁ ἄλλος
τοῦ μύθου μὲ τὴν λεοντὴν εἰς τοὺς ὄμους καὶ τὰ
κρανία ἀποξηραμένα καὶ ἐρημα, ἐρημότερα ἀπὸ μίαν
Σαχάραν στυνγὴν καὶ καταμαραμένην. Ἐδημιούρ-
γηθησαν οὕτω αἱ τάξεις τῶν βιβλιοφίλων τῶν ὠχρῶν
ἀπὸ μίαν ἄκαρπον μελέτην, εἰς τὴν ὁποίαν ὅσον
πλεότερον βυθίζονται μὲ τόσον πλέον ζαλισμένον
πνεῦμα ἀφυπνίζονται, ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ δια-
κρίνωσι καὶ μίαν ἀπλουστάτην σχέσιν τῆς τριγύρω
ζωῆς, ἐνῷ θαρροῦν ὅτι πλέουν πλησίον εἰς τὸν
λιμένα τῆς σοφίας... Κανένας δὲ φιλοσοφεῖ προτοῦ
ζήτησιν καὶ ἡμεῖς δὲν ἐξήσαμεν παρά μὲ λόγια, καὶ μὲ
ὄνειρα. Ἡ ζωὴ δι' ἡμᾶς δὲν εἶναι παρὰ μία ἀπο-
στήθισις ἄλλων ἀνθρώπων, εἶναι ἕνας συρφετός λέ-
ξεων. Ἡμεῖς δὲν ζοῦμεν... Αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι ὅμως
ποῦ τόσον θαυμάζομεν καθημερινῶς, οὔτε κάτω ἀπὸ
κανένα ἀστὲρι διαφορετικὸ βέβαιον ἐγεννήθησαν, οὔτε
καμμία ἄλλη μοῖρα διαφορετικὴ ἠυλόγησε τὸν προο-
ρισμὸν τοὺς. Ἀνεφάνησαν καὶ αὐτοὶ κάτω εἰς Ἡ-
λιον ὁλόθερμον καὶ ζωντανόν καὶ εἰς μίαν γῆν ἐντε-
λῶς ὁμοίαν μὲ ἐκείνην ποῦ πατοῦμεν καὶ ἡμεῖς.
Ὅ,τι ὅμως τοὺς ἐδόξαζε καὶ ἀπομένει ἀκόμη ἀκτι-
νωτός εἰς τὰ εὐγενικά των μέτωπα εἶναι ὅτι ἐξήσαν
πολύ, ὅτι ἠσθάνθησαν πολὺ τὸν Ἡλίον αὐτὸν νὰ
φρυγάνῃ τὴν δυνάμιν των καὶ ὅ,τι ἐδημιούργησαν
γεννημένον ἀπὸ μίαν ἀνάγκην τῆς ζωῆς των, ἡ ἀπὸ
ἑνα αἰσθητὰ των, ἦτο ἐξεχέλιμα τῆς ἰδίας των
ἀφθονίας καὶ τοῦ ἰδίου των σφρίγους, μία ἐντασις
φυσικὴ καὶ κελαρύζουσα ἀπὸ κατάγλυκους [κελαρυ-
σμούς] μιᾶς πηγῆς ποῦ ἐξεχέλλει καὶ κελαρύζει
σιγαληνὰ καὶ ὠραῖα· ἐνῷ ὁ Ἡλῖος λαμποκοπᾷ
μέσα στὸ ἀκμαῖον φύλλωμα, ἡ ζωὴ τριγύρω σφύζει
σάν μία θερμωμένη ἀρτηρία καὶ ἕνας ὁλόκληρος κό-
σμος ξυπνάει, καθένας μὲ τὸ αἰσθητὰ του...

Ἡ παιδεία μας δὲν ἔχει κανένα σκοπὸν νὰ μᾶς
κάνει ἀνθρώπους ζωντανούς καὶ σκεπτομένους, ἀλλὰ
νὰ μᾶς παραφορτώσῃ μὲ γνώσεις τὸ κάτου κάτου
περιττὲς ἀφοῦ δὲν ἠμποροῦν νὰ μᾶς κάνουν λογικούς.

Εὐτυχῶς σήμερον μιὰ γενικὴ κατακραυγὴ ἐναν-
τίον τῆς σχολειοκρατίας, ὥς εἰπωμεν ἔτσι τὸν κλα-
σικισμὸν, μᾶς ἔρχεται ὡς ὁ ἀντίπαλος μιᾶς εὐρω-
στοτέρας καὶ πλέον πλουσίας εἰς χυμούς καὶ ζωὴν
τάσεως, ἡ ὁποία ὠθοῦσα τὴν μάθησιν πρὸς τὴν ἀ-
ληθινὴν ζωὴν καὶ πρὸς τὸν δρόμον τῆς σκέψεως, θὰ
δημιουργήσῃ νέας γενεάς, ὑπερχθόνους εἰς ἐνέργειαν,
εἰς σκέψιν καὶ εἰς ἐργασίαν πραγματικὴν. Αἰῶνας
ὅλους ἐσκαθώθημεν εἰς τὴν λέξιν καὶ ἡ λέξις μᾶς
ἐρήμαξε τὴν σκέψιν, ὅπως ρημάζει τὸ ἀνήλιον ὡλο-
κῆπιον τὴν ζωὴν τοῦ εὐρώστου ἀνθους. Ἀλλὰ σή-
μερα ἡ φωνὴ τῆς σκέψεως καὶ ἡ φωνὴ τοῦ αἰσθη-
ματος, ἡ καταπλακωμένη κάτου ἀπὸ τοὺς σωρούς
τῶν περγαμνῶν καὶ τῶν χλωμῶν παπύρων, ἀρχίζει
νὰ γλυκολαλῇ πάλιν μέσα στὰ βαθιὰ μεσάνυχτα,
ποῦ μᾶς κυκλώνουν, ὡς ὁ παῖς μιᾶς Βαγνερείου
χαρταγῆς καὶ μιᾶς φιλολογικῆς ἀναγεννήσεως.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἀκόμα τὸ ποῖον, τὸ ποσὸν
καὶ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας εἶναι δέσμια καὶ
κατασκαλωμένα μέσα στὰ ἐκπαιδευτικὰ προγράμ-
ματα, ὅλα ἀπὸ τὴν μανίαν τοῦ κλασικισμοῦ παρ-
φορτωμένα καὶ ὅλα μυρίζοντα ξηρασίαν [καὶ στυ-
γνότητα] ἐλευθέρην—ἕνας Ἀχαμνῶν ἐκπαιδευτικὸς ἢ
κἂν ἕνας λιπόσαρκος καὶ ἀχαμνὸς Καρνάβαλος στο-
λισμένος μὲ περιττὰ στολίδια. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ
τὰ πράγματα αὐτὰ θὰ τροποποιηθοῦν καὶ ὅταν

φθάσουν πιά εἰς μίαν ἀξιοζήλευτὴ ἀπλότητα καὶ
περιεκτικότητα θὰ ἠμπορέσῃ κανένας νὰ εἰπῇ ὅτι
ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία ἐσώθηκε ἀπὸ Βανδάλους καὶ
Οὐνους, ὅτι οἱ εὐγενικοὶ νεκροὶ θ' ἀπομείνουν ἡσυ-
χοὶ μέσα στοὺς τάφους τοὺς, χωρὶς νὰ διαπομπεύ-
ται κάθε μέρα μ' ἕναν ἀξιοδακρυτὸν τρόπον ἡ ἐν-
δοξὴ ζωὴ τους ἀπὸ χλωμούς τυμβωρύχους καὶ ἀρ-
χαιοκαπήλους, ὅτι ἡ κακόμοιρη αὐτὴ γενιά τῶν
παιδιῶν, ποῦ αἰῶνες ὅλους σκαθώθηκε νὰ ζῇ μίαν
ζωὴν φιλαργύρου θησαυρίζοντος χρυσάφι καὶ στολί-
δια ἀμεταχείριστα καὶ ἀταίριαστα γιὰ τὴν κορμο-
στασίαν του, εἶναι ἐλπίς νὰ ξανοίξῃ τὰ μάτια τῆς
πρὸς τὴν ἀληθινὴν ζωὴν, ὅτι ὁ διδάσκαλος θὰ πάρῃ
τὴν ἀληθινὴν του θέσιν μέσα στὴν κοινωνίαν καὶ οἱ
γραμματισμένοι θ' ἀπομείνουν τὰ ἅγια φυλαχτὰ
μὲ τὰ ὁποῖα ὅλα τὰ ἔθνη προχωροῦν πρὸς τὴν με-
γάλην Μοῖραν των, εἴτε ἐνθουσιασμένα ἀπὸ τὰ εὐ-
γενικά τους λόγια εἴτε χειραγωγημένα ἀπὸ τὰς σο-
φὰς συμβουλὰς των.

«Ἐν γένει, γράφει ὁ φίλος, ὁλος ὁ λόγος τῆς καλῆς
μας δασκαλίας δὲν εἶταν ἄλλο παρὰ ἕνα γερὸν κατάβρεγμα
τοῦ δασκαλισμοῦ καὶ τῆς σχολειοκρατίας. Ἀρχισε μ' ἕνα
λόγο τοῦ μακαρίτη Καμπύση, πῶς ὁ δασκαλισμὸς κουρ-
νιάζει στὸ πνεῦμα καὶ στὴν ψυχὴ, καὶ τέλειωσε μὲ τὰ
λόγια τοῦ Γκαίτε «Καινούρια αὐτὰ γιὰ καινούριες λέξεις...
καινούρια μάτια γιὰ καινούρια χρώματα».

Σημ. τοῦ Νουμά. Μαζὶ μὲ τὰ ὁλόθερμα
συχαῖριά μας, φανεράνουμε καὶ μιὰ κορυφὴ ἐλπίδα
πῶς ἡ δ. Χαντζῆ θὰ θελήσῃ νὰ ξαπολούθησιν
τὸν Πατριωτικὸν ἀγῶνα ποῦ τόσο παληκαρίσια ἀρ-
χίστησε. Νὰ οἱ σῆλῃς τοῦ «Νουμά», βῆμα στερεὸν
γιὰ τὸν κάθε ἀτόστολο τῆς ἰδέας, μὲ χαρὰ καὶ μὲ
καμάρι θὰν τὴ δεχτοῦνε ὅσα θελήσῃ νὰν εἰς τιμὴν
μὲ τὴ συνεργασία τῆς.

Ο ΑΡΘΡΟΠΟΛΕΜΟΣ

Πούχαμε τώρα ἀπὸ καιρὸ ἀνοίξει μὲ τοὺς Ρούσσους
ἐπάψε πιά μιὰ καὶ ξεφύτρωσε στὴ μέση τὸ Ρουμα-
νικὸ ζήτημα. Τυχερὸι λοιπὸν οἱ Ρούσσοι ποῦ τὴν
ἰδίαν ἐποχὴν ἀπάνου κάτου κλείσανε δυὸ σημαντικὰς
εἰρήνες, τὴ μιὰ μὲ τοὺς Γιαπωνέζους καὶ τὴν ἄλλη
μὲ τοὺς Ἀθηναίους φημεριδογράφους.

Ὁ Κανελλίδης ἀκκοῦμπησε καταγὰς τὰ ὅπλα·
ὁ Γιάνναρος ἐπάψε νὰ τρίβει τὰ δόντια του καὶ νὰ
φοβερίζῃ τὴν Πετρούπολιν· ὁ Καρώνης σκέφτεται
σοβαρὰ νὰ σταματήσῃ τὸ πανσλαβιστικὸν ἐξεκέπα-
σμα. Ἡ Ρουσία πιά δὲν εἶναι ὁ μεγάλος ὀχτρός.
Εἶναι ὁ φίλος, ὁ προστάτης, ἡ «Μεγάλῃ Δύναμις
ἥτις ἀείποτε ἐπροστάτευσε τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλ-
ληνισμοῦ καὶ ἥτις» θὰ ξεραίνεται τώρα ἀπὸ τὰ
γέλια μὲ τὴν ἀχαχαχτήριστη ἀδιαντροπία μας.

Ἰσαμε χτὲς κάτου ἡ Ρουσία. Τώρα, νὰ μᾶς
προστατέψῃ ἡ Ρουσία τὰ συμφέροντά μας στὴ Ρου-
μανία. Καὶ μὴ χειρότερα.

J. M. de Heredia

Η ΔΙΟΒΑΣΙΔΕΜΑ

Ἀστράφτει ὁ σκῖνος στολίσμα τῆς πέτρας, καὶ χρυσώνει
ἀπάνω τὴν τραχεῖά κορφή ποῦ ἡ δύστηνὴ φλογίζει·
μακρὰ, λαμπρὰ ἀπὸ τὴ γραμμὴ τοῦ ἀφροῦ ἀκόμα, ἀρχίζει
ἡ θάλασσα ἡ ἀπέραντη, ἐκεῖ ποῦ ἡ γῆ τελειώνει.

Κάτου στὰ πόδια μου ἡ σιωπὴ, κ' ἡ νύχτα ὅλο ἀπλώνει.
Σωπαίει ἡ φωνὴ. Καθεὶς γυρνᾷ στὴ στέγη ποῦ καπνίζει·
σαλεύει μένος ὁ Ἑσπερινὸς στὴν καταχνιὰ ποῦ ἀχνίζει,
καὶ στοῦ Ὀκεανοῦ τὸ μούγγρισμα τῆς σιγαλῆς του ἐνώνει.

Τότε, ὡς βασιὰ ἀπὸ τοὺς γκερμαῖς, τοὺς λόγγους, τὰ
[λαγγάδια,

καὶ τίς ἐρμίες ὑψώνονται ἐχθρὸ ἀπομακρυσμένοι
βοσκῶν ποῦ ὀδηγοῦν τὰ πρόβατα ἀργοπορημένοι·

Ὁ ὀρβίζοντας τυλίγεται ὁλος μέσα στὰ σκοτάδια·
σὲ πλοῖο κ' ἡ σκιερὰ οὐρανὸν ἡ Γῆ ἡλιος ξεψυχᾷ,
τῆς κόκκινης βεντάγιας του τὰ κλώνα ἐνῷ σφαλεῖ.

ΛΟΕΓΓΡΙΝ

ΕΛΑ ΝΑ ΠΑΜΕ ΣΤΟ ΓΙΑΝΝΟ

(Ἡ ἀρχὴ τοῦ σιὸ περασμένο φύλλο)

Ἔβαστε μὲ τὸ Γιάννη πάνου στ' ἄλωνα. Ἀ-
κουσα τὴ φωνούλα σου ποῦ διάβηκε πηδηχτὴ στὰ
κοπρώνια καὶ γλύστρησε στὰ χλωρὰ φύλλα, στὰ
γαλιστερὰ φύλλα καὶ σκουροπράσινα. Στ' ἄλωνα
σεῖς, στ' ἄλωνα γύρω καὶ ἡ ψυχὴ μου. Καλὰ ποῦ
μοῦ θύμωσε. Πέρασα. Ξαναπέρασα, μάδησα. Ξανα-
μάδησα τίς μαργαρίτες τῆς οὐράχτης σου, κ' ἐρ-
χουμαι τώρα στ' ἄλωνα. Καλὰ ποῦ δὲ μοῦ μέλη-
σες σήμερα. Γιατί τάχα πέρασες ξεπιτούτου, νὰ σέ
ἰδῶ μὲ τὸ Γιάννη; Καλὰ ποῦ δὲ μοῦ τὸ ρῶναζε ὁ
Γιάννης. Νὰ μας ἰδῶ, πᾶμε. Τῶνοιωθεν ὁ Γιάννης
πῶς τὸν συγκυλᾷ δῶ καὶ κεῖ σάν τὸ τίποτα; Τὸ
καταλάβαινα γὰρ πῶς θερίζεις ἐσὺ τὰ λουλούδια τοῦ
περβολιῶ σου; Τῶνοιωθε ὁ Γιάννης πῶς σ' ἀκλου-
θαίει γιὰ μένα, πῶς τὸν ἔχεις γιὰ ψυχρῶση, γιὰ
ἔλεος; Περράνεια τοῦ ὁ δόλιος τὸ κατεχε καὶ νὰ τοῦ
μιλήσῃ, καὶ νὰ τὸν διατάξῃ. Μὰ γὰρ δὲ θύμωσα,
δὲν ἔβαψα, δὲ μαράζωσα. Σὰς εἶδα. Αἶ, καὶ τί μὲ
τοῦτο; Πᾶτε μονάχοι. γλυκοκοιτᾷς τάχατες τὸ
Γιάννη, καὶ νὰ τοῦ δίνεις τὸ χέρι σου, τὸ χερκί
σου νὰ σέ βοηθήσῃ νὰ πιδήξῃς τὸ λάκκο. Τὸ χέρι
σου τοῦδωσες. Καλὰ καὶ ποῦ τὸ εἶδα, νὰν τὸ ξέρω,
νὰν τὸ θυμᾶμαι. Σκέφτηκα νὰ μὴ σοῦ τὰ εἰπῶ πο-
τές. Μὰ κάποτες θάρθῃ καιρὸς νὰ σοῦ τὰ εἰπῶ.
Ἦτοτε τί μὲ μέλλει, λέου. Τί μὲ γνοιάζει; Ἦ-
τοστός νὰ λυώσω πάλι, νὰ σβύσω, ἐσένα δὲ σέ
γνοιάζει πολὺτερο. Κανείς πῶς δὲ δίνεις προσοχὴ
στὰ φερσίματ' μου, στὸ εἶναι μου; Ἡ στ' ἀληθινὰ
τώρα πάλι σούρθηκες στ' ἄλωνα νὰ κυνηγηθῇς;
Ἐρχουμαι ἀγνάντια καὶ περπατῶ στὸ χῶμα ποῦ
θωρῶ τάχναρ' σας. Τὰ σβήνω ἔτσι σάν παιδί, ἔτσι
σὰ νᾶγγιζα κάτι δικό σου, νὰ τὸ χάλναγα, γιὰτὶ
ἐσμίξες στοῦ Γιάννη. Καὶ γελᾶω, ἔτσι σάν παιδί,
ἔτσι σάν παιδί. Σκουρίζω στὸν ἀγέρα, καὶ κοιτάζω
τὸ πουλάκι στὴν ἐλιά ποῦ καὶ κεῖνο κάνει τὸ ἴδιο.
Ὅχι, κεῖνο κελαιδάει, καὶ φτερουγάει κιόλα. Ἀχ,
νὰ μπόρουν καὶ γὰρ τὸ ἴδιο νᾶκανα. Θὰ πέταγα
πάνωθι σας, καὶ θὰ σὰς περιγέλαγα, καὶ θὰ σὰς
ἄφηνα περιγελαστικούς ἢ καὶ παιγνιδιάρικους χα-
ριεντισμούς. Νὰ σέ κερῶ νὰ γελᾷς; Ναί, μὰ
ὄχι ποτές μὲ μένα.

Γυρίστε λοιπὸν τώρα, γυρίστε πάλι! Μακρυὰ
τόνε σούρνεις, πολὺ μακρυὰ. Φεύγεις ἀπάνου στ' ἄ-
λωνα, καὶ τὰ μαλλιά σου φεύγουν ἀπάνου στὸν
ἀθέρα λεύτερα, καὶ τὰ γέλια σου μοῦ μένουνε σάν
τὴ χαρὰ ποῦ περνᾷ. Δὲ σκῖβεις διόλου στὴ γῆ;
ὅπως ἄλλοτε, ὅπως μὲ μένα, οὔτε γιὰ τὰ λουλού-
δια. Πάντα γελᾷς, καὶ πάντα κοιτᾷς τὸν οὐρανόν,

καὶ ὁ ἦχος σου εἶνε ἡ μουσικὴ μέσα στὴ σκέψη μου, ποὺ βασιλεύει. Ἔτσι ἡ εὐωδιὰ ἀπὸ τὴ φράχτη τῷ ἀγριοροδιῶνι, νὰ ἐκεῖ ποὺ τώρα θὰ τὰ μαθήσω, σὰν γυρίσῃς νὰ τὰ ἴδῃς, νὰ τὰ πατήσῃς, ἔτσι ἐτοῦτ' ἡ ἀγγελικὰ εὐωδιὰ φτερόνι γύρω τὸν ἀνέρο κυματισμὸ τῆς, μιὰ μουσικὴ τῆς ὁμορφίᾳς ποὺ εἶνε πρώτη κι ἀπὸ τὴν καλὴ σὺνῃ. Μὰ ἐσύ περνώντας γλήγορα σὲ βλέπω, ἀνθρακιδόουσα νὰ δέρνεις τ' ἀγκάθια τῆς ἀγριοροδιᾶς μὲ τὴ βέργα τοῦ κυπαρισσιοῦ, καὶ νὰ ρέθῃς τ' ἀγριορόδα—μὲ κάτι γέλοια, κάτι γέλοια ποὺ συνεπαίρνουν καὶ τὴν εὐωδιὰ τῶν ἀγριοροδιῶνι. Στέκομαι νὰ σὲ καμαρώσω, νὰ σὲ στῆσω ψηλότερα κι' ἀπὸ τὴν ὁμορφίᾳ ποὺ γιομίζει τὴν πλάση, καὶ εἶνε ἀξιοτερὴ καὶ παλιότερη ἀπὸ τὴν Καλοσύνη. Ὁ Γιάννης, ὁ δόλιος δὲ φταίει, γιατί δὲ νοιώθει τὰ κινήματά σου ποὺ ζωγραφίζουν στὸν ἀέρα τὴ χαρὰ σκορπώντας χρώματα μύρια στὴν ἡμέρα ἀπὸ τὰς ματιὰς καὶ τὰ χαμογέλοια σου—καὶ ἡ σκέψη τοῦ ἀκόμα περισσότερο δὲν τὸ οὔται ποὺ δὲν κυλιέται μέσα στὴ λίμνη τοῦ παραμυθιοῦ, καὶ δὲ σαλεύεται στὴ μουσικὴ ζωὴ τοῦ μαγικοῦ περιβολιοῦ. Ὁ δόλιος σὲ ἀκολουθεῖ παντοῦ μὲ τὰ βήματα, καὶ μπορεῖ νὰ τοῦ πιάνει τὸ χέρι νὰ διαβαίνει τοὺς λάκκους. Μὰ γώ, ἀπὸ λαχτάρα κάποιος λησμονίᾳ, σθένω τ' ἀχνάρια σὰς ἀπάνω ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς στράτας, ποὺ μάταια θὰ ζήτῃς, γιατί αὐριο τὸ πρωτοβόρξι θὰ τὰ σβύσῃ. Καὶ ὥστόσο νοιώθοντας με μακριάθε ὅλα δέρνεις τάχα τ' ἀγκάθια τῆς ἀγριοροδιᾶς γιατί σ' ἀγχιώσαν. Καὶ δὲν εἶδες πῶς ἐρεψες τ' ἀγριορόδα, τῆσπρα, ποὺ τὸ αἶμα πους εἶνε λευκὸ σὰν τὸν ἥλιο ποὺ τᾶνοιζε, καὶ ἡ εὐωδιὰ τους σὰν τὸ φιλὶ σου.

Τ' ἀγριοροδιῶνι! Εἶνε ἡ Καλοσύνη ποὺ δὲ σμίχει παρὰ μὲ τὴν ὁμορφίᾳ ποὺ εἶνε παλιότερη κι' ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἡ ὁρμὴ ἀπὸ τὰ χερὰκια σου, ποὺ δέρνουν, ἐρχεται ὡς τὸν ἀέρα μου, ἀπὸ τὸ θάνατο τῶν ἀγριοροδιῶνι εὐωδιασμένη. Ὅλα ἐτοῦτα τὰ φιλιὰ καὶ τῆσπρα ὀνειράτα ποὺ μοῦ χαϊδεύει τὸ χέρι σου, θὰ γεννηθοῦν αὐριο στ' ἄσπρα ρόδα, τ' ἀγριορόδα. Πόσο ὁμῶς εἶσαι παντοδύναμη: ὁμπρὸς στὸν ὀρίζοντα ἐκεῖ κάτου ποὺ φέγγει σὲ ἔμπεδες λουρῆδες χεῖλιῶνι ποὺ σοῦ χαμογελοῦνι, καὶ ματιῶνι ποὺ σὲ βλέπουνι, καὶ βασιλεύουνι, πόσο εἶσαι περίκαλα ζωγραφισμένη μ' ἀγκάλιες ἀπὸ ρόδα. Σὲ βλέπω γιὰ ὥρες τώρα, καὶ μέσα μου δέρνεις τ' ἀγριορόδα. Καλὰ σὰν δὲν εἶδες ἐσύ τὸ πὶ βλέπω γιὰ τένα. Δὲ θὰ πεθάνῃς τότες, καὶ καλὰ. Γιάννη, καλὴ μου Γιαννάκη, ποὺ κοιτᾷ καὶ γελάς ἀθῶα, ὅπως ὅταν κοιτᾷς τὴ βαρκούλα ποὺ διαβαίνει στὰ καταγάλανα νερά μὲ τὸ λευκὸ τῆς πανάκι. Παιδάκι τῆς ἀκρογιαλιᾶς ἐσύ, χαίρεσαι μὲ τὸ πῆδημά της γιατί τὴ βοηθᾷς νὰ περάσῃ τὸ λάκκο, καὶ δὲ χαίρεσαι γιατί δέρνει τάχα καὶ τ' ἀγριορόδα; Γιαννάκη μου ἐσύ, δὲν εἶνε ὅτι μὲ περνᾷς ἐσύ στὸ τρέξιμο νὰ σκᾶσω ἀπὸ θυμὸ δὲν εἶνε ὅτι μὲ νίκησες στὸ κολύμπι. Εἶνε ποὺ εἶνε ἀθῶα σὰν τὸ κρινάκι τῆς ἀκρογιαλιᾶς, καὶ λαχταρίζει μέσα σου σὰν τὴ δροσιὰ τὸ μάτι τῆς ἀγάπης, τὸ δάκρυ τῆς. Ὅσο ἐσύ ἂν ἤθελες νὰ μάζευες τ' ἀγριορόδα θὰ τὸ μποροῦσες, καὶ σὰν ἤθελες θάσκαζες στὸν ὀρίζοντα τὸ χελιδόνι ἀπὸ τὴν εὐωδιὰ τους. Μὰ, κατημένο παιδί, σὲ θέλω νὰ τῆς βαστάς τὸ χέρι νὰ περνᾷ τοὺς λάκκους γιατί ἐγὼ τὸ βλέπω καὶ τὸ χαίρουμαι. Νατην ἡ ζωγραφικὰ ποὺ πέρασε σὰν τὴ χαρὰ. Μέσα στὴν ψυχὴ μου, ὅταν τὸ βράδυ, Γιαννάκη, ἐσύ μὴ ξέροντας γιατί, θὰ σφουρίζῃς τὸ θαλασσένιο μαϊστράλι, ἔλα νὰ πάμε στὸ γιᾶλό, μέσα στὴν ψυχὴ μου ἐγὼ θὰ χορεύω τ' ἄρ-

μονικὸ πῆδημά της. Τὸ ξέρεις, δόλιε; Κι' ὅταν ἐσύ στὴν Ἐκκλησίᾳ ἀκούοντας «Θεοτόκε Παρθένε» θὰ θαμάσῃς τὴ Θεανῶ—ἔτσι μοῦ φαίνεται κι' ἔτσι μοῦ σκαρφίστηκε—ἐγὼ θὰ βλέπω τὴν νὰ δέρνῃ πάντα στὴ φράχτη τ' ἀγριορόδα καὶ θὰ τραγουδάω μέσα μου πῶς ἡ ὁμορφίᾳ εἶνε παλιότερη κι' ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἐσύ, Γιαννάκη, θὰ τῆς πιάσεις πάλι τώρα τὸ χέρι, ποὺ θῆνε θερμὸ, εὐωδιασμένο ἀπὸ τὸ δάρισμα τῶν ἀγριοροδιῶνι, μὰ ποῖος θὰ νοιώσῃ τὴν ἀνατριχίλα τοῦ ποὺ φερμένη ἀπὸ τὸν ἀέρα θὰ τοῦ εἰπῇ τὸ μέγα χαῖρε; Περηφάνεια μου εἶνε νὰ τὴ βλέπω νὰ κἀνὴ σιμά σου ὅτι ἐγὼ θάπολάψω φωτεινὸ στὸν ἥλιο ζωγραφισμένο. Αἶ, καλὴ δόλιε Γιαννάκη, μπᾶς καὶ πανταίχως πῶς ζῶμε τὸ ἴδιο; Κι' ὥστόσο πόσες φορὲς εἶσαι τρισένδοξος, καὶ ὅταν τραγουδᾷς ἐσύ στὴ θάλασσα τ' ἀηδόνια τῆς ζωῆς τῆς φτερουγίζουν στ' αὐτιά σου, καὶ σοῦ κελαιδᾷνε, ὅσα ποτὲς τὰ κυματάκια δὲ σοῦ κελαιδῆσανε γιὰ τὸ μισερμό. Κι' αὐριο θὰ τότε νοιώσῃς τὸ μισερμὸ μὲ τὴν τρυφερότη ποὺ χύνει στὴν ψυχὴ ὁ χωρισμός, τὸ χαλασμὸ ποὺ γλυκαίνει τὸ εἶνε, ποὺ χαῖδι εἶνε στὰ πεντάρφανα κεφαλάκια τῶν ἀγγελουδιῶνι ὄντας λαχταρίζουνε μέσα σου ξεψυχώντας. Ἐνας πικρὸς κόμπος θὰ σοῦ σφίξῃ τὸ λαιμό: τὰ πόδια σου θὰ λυθοῦνι, στὰ χεῖλιά σου θὰ τρέμει ἕνας θλιμένος σκοπός, καὶ ἡ σκέψη σου θὰ σωπαίνει, γιατί ἡ ψυχὴ σου θὰ βουρκώνει στὸ κλάμα...

...Ἐλάτε νὰ περάστε, καὶ οὔτε θὰ γυρίσῃ νὰ με κοιτάξῃ. Τάχα γελάς γιὰ νὰ πανταίχῃ πῶς γελάς γιὰ μένα. Νὰ ποὺ πετᾷς καὶ πέτρα μὲς τὸ γιᾶλό. Τὴν ἀκούω ποὺ πέφτει, καὶ τρέμει ἡ λίμνη μέσα μου... Ἀ, νὰ γύριζα, νὰ σὲ ἴδω. Μὰ ὄχι, ὄχι. Καλλίτερα νὰ φῶς νὰ διαβεῖτε. Δὲ βαστάς; Εἶσαι σὰν τὸ φύλλο ποὺ τὸ σαίρνει ὁ ἀέρας στὴν ἄβυσσο, σὰν τὸ φτερό ποὺ κατεβαίνει στριφογυρίζοντας. Ἀκούω τρεχάκια, τὰ τακουνάκια σου. Καὶ φτάνοντας ἕνα μεγάλο πῆδημα.—Μπούμ! Καὶ τὰ φουστανάκια σου μ' ἀγγίζουνε ἀνεμίζοντας λίγο χῶμα. Καὶ ὕστερα λές.—Μπα, ἐσύ εἶσαι; Τόση ὥρα; Καὶ γὼ πάνταίχα πῶς εἶνε ἄλλοι...—Ναί.—Τί κάνεις ἐδῶ;—Κάθουμαι στὸ βράχο.—Καὶ δὲ μᾶς εἶδες;—Ναί... Ὅχι...—Γελάς. Ἐλα Γιάννη, πάμε, ἔλα, Γιαννάκη, πάμε. Καὶ φεύγοντας τρεχάτα, γελάς πεισματικά, γιατί πεισματικά; Καὶ παρακάτου, ποὺ κοντοζυγώνεις στὸ γιᾶλό, παίρνεις τὸ χέρι τοῦ Γιάννη καὶ τραγουδᾷς: Ἐλα νὰ πάμε στὸ γιᾶλό, ἔλα νὰ πάμε στὸ γιᾶλό. Καὶ γὼ βουλώνω τ' αὐτιά μου μὲ τὰ χέρια μου νὰ μὴν ἀκούσω τὸ τραγοῦδι. Μὰ γιὰ ὥρα, γιὰ οὐλὴ τὴ νύχτα, τ' ἀκούω θλιμένα νὰ λαχταρίζῃ στὸ νοῦ μου καὶ μέσα μου ἡ ψυχὴ τὸ ξαναλεῖ. Ἐλα νὰ πάμε στὸ γιᾶλό...

Παράπονο ἔχει. Βουρκώνω. Ἐγὼ φταίω. Γιατί νὰ μὴ τῆς μιλήσω, γιατί νὰ μὴ τῆς δεῖχτῶ καλλίτερος;.. Ἔτσι ἔπρεπε τάχα ἡ ἄλλοιῳ;.. Ἀς γυρίσω, ἄς γυρίσω. Κι' ἄς προσμένω πάλι τὸ γυρισμὸ σου. Ἀκόμα τὰ δειλινὰ μοῦ πλημυρίζει ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἔγνοια τῶν ἀγριοροδιῶνι...

Μοῦλεγε ὁ Γιάννης.—Πόσες βολὲς εἶπα νὰ τῆς εἰπῶ κάτι καὶ δὲν τῆς τὸ εἶπα. Κάτι ποὺ δὲν ἔξερὰ τὸ πῶς, καὶ στὰ χεῖλιά μου ἐρχότανε ὡσὰν ἕνα τραγοῦδι ποῦλεγα πάντα ἀπὸ μικρός. Μὲ κοιτάζει πάντα τόσο περήφανη. Πῶς νὰ τῆς εἰπῶ κάτι ποὺ καὶ γὼ δὲν τὸ ξέρω; Πᾶω καὶ θέλω νὰ ξεμολογήθω. Κάτου ἀπὸ τὸ περιγιάλι, ἀνάμεσα βράχοι καὶ πέλαγα. Ἐκεῖ τὰ λέω φωναχτὰ σὰν φυσᾷ δυνατὰ τ' ἀέρι, στ' ἀνοιχτά. Καὶ γυρίζω πάλι νὰ τὴν εὐρῶ πασίχαρος. Θαρρῶ πῶς τᾶκουσε μὲ μιὰς

καὶ χτυπάει δυνατὰ ἡ καρδιά μου. Στὴν ἀμμουδιὰ τότες νᾶξερὰ γράμματα θῆθελα νὰ τῆς γράψω. Παίρνω καὶ χαράζω ἐκεῖθε καὶ δῶθε, κάτι σὰν ψηφιά. Καὶ κείνα τὸ λένε, τὸ φωνάζουνε. Τὸ κύμα πάλι θὰ τὰ σῇσῃ. Τί θαρρεῖς ποὺ περνᾷς ἔτσι ὁ κικιρός. Ἐδῶ θὰ ξεφωνίζω χειμῶνα καλοκαῖρι, ὡς ποὺ νὰ τ' ἀκούσῃ. Εἶνε μιὰ ἀδερφοῦλα καλὴ, καὶ στὴν ἀρφάνια τάχατες δὲν εἶνε σπλαχνική; Νοιώθω νὰ λυώνῃ μέσα μου τ' ἄγιο μῦρο, μὰ τὴν πίστη μου, σὰ μοῦ μιλή, καὶ στὰ μάτια μου ἐρχεται ἕνα μελισσάκι καὶ χρυσοφτερουγίζει. Στ' αὐτιά μου, ὡς στ' αὐτιά μου, λαλοῦνε κάποια πουλιὰ ποῦρχονται ἀπὸ τὰ ζωτικὰ ἀκρογιάλια. Νὰ τοῦτο εἶνε ποὺ με κυλάει στὸν οὐρανὸ, ποὺ με συντρέχει στὴ ζωὴ καὶ βασιλεύω. Ἐχω καὶ γὼ ἕνα καλὸ στὸν κόσμον. Ποῖος θὰ μὲ ζηλέψῃ; Ποῖος θὰ τὸ φρονήσῃ;

Καὶ τᾶκουσε ἐσύ τί λέει ὁ Γιάννης, καὶ τὸ ξέρεις πῶς δὲν εἶναι ἡ ἀρφάνια του, παρὰ τὸ μελισσάκι ποὺ φτερουγίζει στὰ μαῦρα του μάτια. Ἐσύ σεῖσαι στὰ φτερά του, καὶ λαμπροκρούεις τοῦ τὴν ὄψη. Ἡ λευτεριά σου στὸ γιᾶλό, ποὺ φτεροκοπτεῖ τὸ γέλοιο σου στὸ κύμα, μοιάζει μὲ τὸ θαλασσοπούλι ἀπάνω στὰ γαρεμά. ποὺ ζυγίζεται πάντα τ' ἀψήλου, μὰ δὲν πέφτει ποτὲς τοῦ βάρους. Τὸ πέταμα σου μέσα στὴν ψυχὴ μου φέρνει νὰ ρέψῃ τ' ἀγριορόδα τῆς ζωῆς μου, καὶ σὺ κοίτεσαι πλαγιασμένη στῆς χαρὰς σου τὸ κρεβάτι καὶ μὲ χαίρεσαι. Θυμᾷσαι ποὺ ἐστολίστηκες μιὰ μέρα χυνοπωριάτικη κι' ἔκαμες τὴν πεθαμμένη; Πῶς δὲ σοῦμοιάζει! Εἶχες τόσα κρεῖνα δροσάτα στὸ πρόσωπο, καὶ ἡ κονταυγὴ ἡ χαυνογὴ χυνόταν στὴν ψυχὴ σου, καὶ λαμπρυνε τὸ εἶνε σου ὅλο. Πῶς νὰ σβύσω τὴ θύμηση ποὺ τρέφω ἔτσι γιομάτα γιὰ σένα στὰ σπλάχνα μου; Ὅταν ξάτρεχες πίσω ἀπὸ τὴ μαῦρη κείνη πεταλούδα, θυμᾷσαι πῶς παρόμοιας τῆς με τὴ ζωὴ ποὺ μᾶς ξεφεύγει, καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἀδραξες καὶ κοφτοτέριχες τὴ γαλαζία πεταλούδα! Ἀλλοῖμονο, στὰ μάτια μου ἔμεινε τὸ ἄσπραμα τῆς γαλαζίας, καὶ μέσα στὴ νύχτα ἀκόμα τὴν πασπατεύω γιὰ νὰ νοιώσω τὸ χῶμα. Δὲ μοῦ ἀπόμεινε παρὰ τὰ μάτια νᾶχουν τὴν αἴσθησι. Πλεσιότερη τὴ νύχτα ὅπως καὶ στὰ γαλαζία σου μάτια.

Τὸ Γιάννη κατέχεις ὀλάκερο στὸ εἶνε τοῦ ποὺ δὲ σὲ ξαφνιαίνει, τὸ Γιάννη ποὺ σὲ σαίρνει γιατί σὲ κρᾶζει ἡ πελαγίσια τοῦ ἡ ὁρμῆ. Στὰ χέρια τοῦ ἡ ὁρμῆ γλύφει τὰ τοιανταφυλλιά σου νυχάκια, καὶ στὰ μάτια τοῦ εἶνε κτεχθὰ ὁ μακρινὸς πόθος τῆς πολυτάξειδης ψυχῆς σου. Γιὰ μένα δὲν ἀπόμεινε παρὰ ὁ πόθος τῆς νύχτας νὰ πασπατεύω τὰ φτερά τῆς γαλαζίας πεταλούδας, καὶ νὰ θυμᾷσαι τὰ μάτια σου. Ἐδῶ στὸ σκοτάδι τῆς μοναξιάς μου ἀκούω τὰ φτερά της. Ἔτσι νοιώθω τὴ σκέψη μου μουσικώτερα νὰ διαπερνᾷ μου τὸ νοῦ στὰ πέρατά του. Ὡ, τὴ ροδινὴ τότε θύμηση σου ποὺ μὲ κυριεύει ὡς μὲ τὸ στερνὸ μου τραγοῦδι. Ἐσύ ὅσο νὰ μοῦ φεύγῃς γιὰ τὸ διάπλατο γιᾶλό—τόσο σὲ κατέχω δεμένη στὴν ἀρμενία ποὺ τὰ ματάκια σου μοῦ χάρισαν μιὰ νύχτα. Κι' ἀπὸ τότε πασπατεύω τὰ φτερά τῆς γαλαζίας πεταλούδας καὶ νοιώθω τὸ χῶμα μὲ τὰ δάχτυλα καὶ μὲ τὰ χεῖλη.

Καὶ σ' ἀκούω πάντα, σὲ πᾶσα ὥρα ποὺ φεύγεις. Σὲ νοιώθω ποὺ γελάς σκαστὰ τὰ γέλοια στ' ἀκρογιάλια καὶ ξανατρέχεις πηδηχτὰ στὰ χαλίκια—ἔτσι ὅλα σου ζῶνε ἐδῶ.

Ὡχ, ἀπόστασα! Καὶ σὰν ἑκατὸς ἐδράχωντας τὸν Μπάτη στὰ στηθάκια σου μιὰ ἡμέρα, ἡ ἀποστασία σου ἦταν ἀπὸ τὸ παιχνίδι τῆς ὁμορφίᾳς ποὺ τῶπαιζες σὰν μῆλο στὰ δάχτυλα σου ποὺ ἐσαλεύανε πάντα πλανερὰ στὸ φῶς τοῦ ἡλιοῦ. Κάτω

ἀπὸ τὴν τραχηλιά σου ποῦ πάντα διαφαίνονταν ἡ ρόδινη ἀντιφεγγιά τοῦ κορμιού κυράτισαν τότε τ' ἀγριόροδα ἀνακατωμένα μὲ τὸ ἄκρατο πιετὸ τῆς ἀγριοκερασιᾶς ποῦ γένεται ἀπὸ τὸν καρπὸ τῆς. Δὲν ἐγεύτηκα παρὰ θωρώντας καὶ λαγκεύοντας κατὰ τὸν ἥλιο. Τὸ λαχάνισμά σου μονάχα ἀγροίλησα κ' ἦταν βαθὺ καὶ γλήγορο.

Κέρκυρα 1905. ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΓΑΠΗΣ ΑΝΘΙΣΜΑ

Κ' ἐνοιῶσαν σκοπὸ νέο τὰ χεῖλάκια σου
Καὶ χύνουν σὰν οἱ ἀνθοὶ τὴν κἀθ' ἄβυσσιν
Μυρόνιο ἰσχυρὸν, σ' ἦχο ἀπόκοσμο,
Ποῦ σὴν ἀγνή σου ἀνιλαλεῖ καρδοῦλα.

Καὶ σὰν γλυκὰ σου μάτια καθρεφτίστηκαν
"Ὀνειρά φαντασιᾶς ἰσομαγεμένα"
Κι ἀσφαγετὸ ξεχώρισ' ἓνα ὄραμα
Κι ἀντίλαμψε σὰν σιγήθια σου, παρθένε.

Κι ἀνοίχτη ἐμπρός σου πέλαγος ἀιέλειωτο
Ποῦ οἱ πόθοι σου οἱ ὠραῖοι ταξιδέβουν,
Μέσ' σὲ γοργὸ κι ἀνάλαφρο πλεύοντο,
Καὶ πόθους νάβρουν ὁμοίους τοὺς γυρέβουν.

Καὶ πλένε σ' ἀκρογιάλι ἀκόμη ἀξάνοιχτο,
Ποθυμῶδ' νὰ βροῦν κάπου λιμάνι
Ν' ἀράξουν καὶ νὰ πέσουνε γλυκύτατα
Σ' ἀγάλη ποῦ μὴ ἀγάλη θὰ θερμάνει.

ΝΑΣΙΠΠΙΟΣ

„Η ΚΑΤΟΧΗ“

Πρὶν τὴν ἰδῶ στὸ θέατρο τὴν ἐδιάβασα καὶ τὴν ἐδιάβασα μάλιστα μὲ μεγάλη προσοχή διότι ἔτυχε νὰ ἔχω εἰς τὴ διάθεσίν μου τὸ χειρόγραφο τοῦ ὁποῖον μοῦ ἔδωκαν οἱ ἡθοποιοὶ μὲ τὴν ἔδεια τοῦ συγγραφέως διὰ νὰ τοὺς δώσω κι' ἐγὼ τὴ γνώμη μου διὰ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου στὴ σκηνή. Ἀφοῦ ἐδιάβασα τὸ χειρόγραφο ἔδωκα μερικὰς συμβουλὰς διὰ μερικὰς σκηναίς διορθώσεις, τὰς ὁποίας συμβουλὰς μου ἀκολούθησαν καὶ ὁ συγγραφεὺς καὶ οἱ ἡθοποιοὶ καὶ πιστεύω δι' αὐτὸ νὰ μὴν ἐμετανόησαν. Διὰ νὰ ξεμπερδεύουμε ἀπὸ αὐτὸ τὸ ζήτημα νὰ σὰς εἰπῶ καὶ τί τοὺς ἐσυμβούλευσα. Πρῶτον νὰ φτιαχθῇ ὁ συγγραφεὺς μὴ ὑλόκληρη σκηνή εἰς τὴν πρώτην πράξιν, γιὰτὶ κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ ἔργο ἀρχίζει ἀπὸ σκηνὴ δευτέρα. Ἐλεῖπε ἡ πρώτη σκηνή. Νὰ σὰς τὸ ἐξηγήσω. Ὅταν ἐσηκώοντο ἡ αὐλαία τὸ ἔργο θ' ἀρχίζε ὡς ἐξῆς: Εἰς ἓνα καναπέ θὰ ἐκάθητο ἡ Ἀμαλία καὶ γύρω τῆς οἱ κυρίες τῆς τιμῆς καὶ ἀμέσως θ' ἀρχίζε ἡ βασίλισσα: — «Ὅστε κυρία Πλούσκωφ, ἔχομεν καὶ ἀπειλάς;» Καταλαμβάνετε πόσον αὐτὸ θὰ ἦτο ἀδέξιον ἐπάνω εἰς τὴ σκηνή. Ἐβάλα λοιπὸν τὸ συγγραφεὶ καὶ ἐφτιαξε τὴν πρώτη σκηνὴ τῆς πρώτης πράξεως. Εἰς τὴ σκηνὴ κάθονται οἱ κυρίες τῆς τιμῆς καὶ ὁ αὐτάρχης Κολοκοτρώνης καὶ ἡ Πλούσκωφ τοῦ διηγείται ἐκεῖνο ποῦ διὰ θὰ ἐκαταλάβαινε ὁ κόσμος ὅταν θ' ἀκουγε τὴ βασίλισσα νὰ ρωτᾷ ὅπως εἶπαμε. Καὶ μετὰ τὸ διάλογο αὐτὸν βγαίνει μὴ κυρία τῆς τι-

μῆς καὶ ἀναγγέλλει: — «Ἡ Α. Μ. ἡ βασίλισσα!» Αὐτὸ ἔρχεται λιγάκι καὶ κάνει τὴν πρίπουσα ἐντύπωση εἰς τοὺς Ρωμηούς ἢ ἀπρὸς τὴν ἐμφάνιστον, δηλαδὴ τὸ νειμποῦτο τῆς πρώτης βασιλείας τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴ σκηνὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας, μετὰ τὴ πρώτην ἐπιτυχίαν τοῦ κ. Βώκου, ὁ Θεὸς ζέρει τί κατήφορο ἔχει νὰ πάρῃ εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς Ἑλληνικῆς Σκηνῆς. Ἄν δὲν ἐμπαινῇ αὐτὴ ἡ σκηνὴ διὰ θὰ ἦτο ἄλλο ἢ πρώτην πράξιν παρὰ ἓνας ἀτελείωτος μονόλογος μετὰ τῆς βασιλείας καὶ τοῦ πρέσβους τῆς Γαλλίας Ρουάν. Ὁ διάλογος αὐτὸς δὲν ἦτο παρὰ ἓνα μάθημα ἱστορίας διὰ τὸ κοινόν, μὴ «τελευταία ὥρα» τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς τὴν ὁποῖαν μὲ ἄκουσαν καὶ ἐσυντόμευσαν σχεδὸν εἰς τὰ μισὰ καὶ δὲν ἄφισαν παρὰ τίς παλληκαριῆς τῆς Ἀμαλίας τίς ὁποῖες ὁ συγγραφεὺς ἐδανείσθη ἀπὸ τὸ κοινὸ ταμεῖο τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν περισσοτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων. Μὴ γεννικὰ ψαλλιδιὰ ἔπεσε καὶ εἰς ἓνα διάλογο τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Οὐαίς τῆς Ἀγγλίας, καθὼς καὶ εἰς ἓνα διάλογο τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ὑπουργῶν του, διότι θὰ ἐνύσταζε ὁ κόσμος ἂν τὸν ὑποχρεώναμε νὰ μάθῃ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τέλος ἀφαιρέσαμε πολλὰς φράσεις ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασίλισσας, διότι μποροῦσαν νὰ παρθῶν ὡς ὑπαινιγμοὶ κατὰ τῆς δυναστείας μας, διότι ἐβρίζαν σκαιότατα τοὺς πρέσβεις καὶ ἐξευτέλιζαν εἰς τὸ τέλος τοὺς μόνους γνωστὸς ὑπουργοὺς τὴν ἐποχὴν ποῦ ἀπὸ τὸ Κάβο Μαλὴν ἔως τὸ Δομοκὸ ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἓνα ἀπέραντο φρενοκομεῖο! Οἱ ὑπουργοὶ αὐτοὶ ἦσαν ὁ Πήλικας καὶ ὁ Προβελέγγιος. Μεγαλειτέρα ἀσίθεια πρὸς τὴν ἱστορίαν, πρὸς τὴ μνήμην τοῦ Πήλικα, δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ. Δὲν τοῦ ἐφείσθη ὁ συγγραφεὺς οὔτε ἀπὸ ἐγνωμοσύνη τουλάχιστον ἀφοῦ τὴν «Κατοχὴν» τοῦ τὴν ἔγραψε ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Πήλικα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅπως παρετήρησα ἀπὸ πολλὰς φράσεις τῆς «Κατοχῆς» ποῦ βρίσκονται εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ φρόνιμου πολιτικοῦ. Τέλος διορθώσαμε καὶ μερικὰ ἄλλα ἀσήμενα φιλολογικῶς, σπουδαιότατα ὅμως σκηναίως καὶ ἔτσι τὸ ἔργο παρουσιάσθη καθαρισμένον ἀπὸ ὅσους λεκέδες ἔβγαίναν. Καὶ ἔμεινε τὸ ρέστο. Καὶ τὸ ρέστο εἶναι ἓνα μεγάλο λάθος, ἂν ὄχι ἓνα μεγάλο ἔγκλημα.

Ἐγραψα τὰ ἑνωτέρω ὄχι ἀπὸ ἐγωισμόν, ἀλλὰ διότι θέλω νὰ ἐξοφλήσω διὰ παντὸς μὲ τὴν «Κατοχὴν» τοῦ κ. Βώκου. Ἐχω δυστυχῶς καὶ ἄλλες δουλειὰς καὶ δὲν ἔχω ὁρᾶν νὰ ἀνοίξω ἄλληλογραφεῖα μὲ τὸ συγγραφεὶ ὅστις ἄμα δὲν τοῦ εἰποῦν πῶς εἶναι ὁ Αἰσχύλος τοῦ 1854, ἀπαντᾷ ἀμέσως—καὶ ἔχει δίκιο διότι πρέπει νὰ ὑπερασπίζεται ἔργο τόσο προσοδοφόρον. Ἐγραψα λοιπὸν αὐτὰ ὡς πρωθυστερὴ ἀπάντησιν εἰς τὰς διαμαρτυρίας ἐνὸς ποῦ διαβάζει τὸ Γκαῖτε εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ πιθανόν νὰ δυσχερεσθῇ γιὰ ὅσα γράφω ἐξακολουθῶν.

Ἡ «Κατοχὴ» πρέπει νὰ γίνῃ ὡς ἐμπορικὴ ἐπιχειρήσις ἡ ὁποία ἂν καὶ τολμηροτάτη ὁμολογουμένως, ἐπέτυχῃ περισσότερο καὶ ἀπὸ ὅσο ἤλπισεν ὁ συγγραφεὺς. Βάσις τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς εἶναι ἡ φιλοπατρία ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνεται ὁ Ἑλληνικὸς ὄχλος καὶ ὅπως τὴν ἐκληρονομῆσε ἀπὸ τοὺς Δὸν Κιχώτας τοῦ 54. Ἐπάνω εἰς τὴν βᾶσιν αὐτὴ ἔγραψα ὁ κ. Βώκος τὸ ἔργο του. Καὶ ὅ,τι τίμιον ὑπῆρξε εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ἐπινξε καὶ τὸ ἐσυκοφάντησε καὶ τὸ ἐγελοιοποίησε. Ἡ φρόνησις, ἡ αὐταπαρνήσις, ἡ αὐτοθυσίαν τοῦ Πήλικα καὶ τοῦ

Προβελέγγιου, ἡ διπλωματικὴ ἱκανότης τοῦ Πήλικα ἡ ὁποία ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα τότε ἀπὸ μεγάλαιτερο ἀνυπολογίστως ἐξευτελισμοῦ, ὑποχωροῦν ἢ μᾶλλον σπρώχνονται πίσω ἀπὸ τοὺς παροξυσμούς τῆς Ἀμαλίας καὶ τοῦ Ὁθωνοῦ καὶ τοὺς ταρταρινισμούς των τοὺς ὁποῖους χωρὶς νὰ τὸ κατὰλόγη ζωγραφίζει κυριολεκτικῶς ὁ συγγραφεὺς, μὲ τόσο ζωντὰ χρώματα, ὥστε ὁποῖος καταλαβαίνει λιγάκι ἀπὸ τέτοια ζωγραφικὴ, δηλαδὴ ζέρει ὑπὸ ποῖας οἰκονομικῆς καὶ στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς καὶ διπλωματικῆς συνθήκας ἐνεργούσαν οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι βασιλεῖς, νὰ μὴ μπορεῖ νὰ βαστάξῃ τὰ γέλοια, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὰ δάκρυα γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνοησιῶν τῶν ὁποῖας τόσο καλὰ ἐρμηνεύει ὁ συγγραφεὺς. Διότι αἱ ἀνοησίαι αὐταὶ—ἀπορῶ πῶς δὲ τὸ ἐσκέφθη ὁ κ. Βώκος—ἐδημιούργησαν τὴν Ρουμανίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν. Οἱ ἀνοησίαι ἐκεῖνες ἔδωκαν τὰ χεῖρῃ τοῦ Γεωργίου Α' τοῦ Βασιλέως μας μὲ τὰς χειροπέδας τῆς Εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας. Ἄν δὲν ἦταν ὁ φρόνιμος ὁ Πήλικας τότε—κ. Γερασίμης Βώκος!—Κύριος οἶδε ποῦ θὰ καταντούσαν τὴν Ἑλλάδα οἱ ὀνειροπόλοι τῆς «Ὁραίας Ἑλλάδος» καὶ οἱ ἀντάρτες τῆς Καλαμπάκας. Εὐτυχῶς ὁ Πήλικας ὁ προδότης ἐστάθη καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν ἔγινε τότε τίποτα χειρότερον, δηλαδὴ νὰ δέσουν οἱ Ἀγγλοῦχοι μαζί μὲ τὰ καράβια μας καὶ τοὺς γονεῖς μας! Μὲ τί θὰ ἐπολεμούσαμε τότε τὴν Τουρκίαν; Ὡ ἄνθρωπε! Μὲ τίς κυρίες τῆς Τιμῆς ποῦ θὰ ἐπαίρνε ἡ Βασίλισσα στὰ σύνορα; Δὲ βᾶφονται, χριστιανὶ μου, μ' ἀπ' αὐτὰς αὐγά!

Τὸ νόστιμον δὲ εἶναι ὅτι εἰς ὅλο τὸ ἔργο τοῦ κ. Βώκου οἱ πρῶτοι Βασιλεῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅλη ἡ Αὐλὴ πᾶσχουν ἓνα εἶδος μανίας καταδιώξεως, βλέπουν φαντάσματα, τὰς Εὐρώπας ποῦ τοὺς ἐμποδίζουν νὰ πάρουν τὴν Πόλιν καὶ τὸ Βουκουρέστι γιὰ νὰ μὴ μεγαλώσῃ ἡ Ἑλλὰς καὶ διατρέξουν τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἡ Βιέννη, ὁ Παρίσι καὶ ἡ Λόντρα.

Μὲ τέτοιο ὅφρ' εἶναι γραμμένη ἡ θυγατέρα τοῦ συγγραφέως ποῦ ἐπρόβλεπε δειλὰ ὡς «ἱστορικὴ Σκηνογραφία» καὶ ἀμέσως κατόπιν ἐπιτάττει αὐτὸ τὸ σεμνὸ πονηκίσιον καὶ ἐφόρεσε τὸ ὡς προκλητικώτατον κοκότας μεταξὺ τῶν βρακί τῆς «Ἑθνικῆς Τραγωδίας!!!»

Ὅλα αὐτὰ δὲν ἀθωώνουν βέβαια τὸ κ. Βώκο εἰς τὸ ζήτημα ποῦ ἐπρόβλεπε ὡς αὐθεντία εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ μὲ τοὐπὶ μάλιστα δώδεκα Καρολίδηδων μ.β. ἐπληροφόρησε μὲ ἓνα γράμμα ποῦ ἐδημοσίευσε ἡ «Ἐστία», ὅτι εἰς τὸν Ὁθωνα ὀφείλεται ἡ ἐνότης τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μὲ ὅλα τὰ μαξιλάκια τοῦ «Παλαιῦ Βασιλέ» μαξιλαρώων τὴν ἱστορίαν τοῦ κ. Βώκου! Γιατὶ καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ξέρουν ὅτι ὁ Ὁθων διήρσε τοὺς Ἑλληνας εἰς αὐτόχθονας καὶ ἐτερόχθονας, ὡ σοφὲ, αὐτὸς καὶ ἡ Ἀμαλία ἡ ὁποία ἐμισούσε τίς Φαναριώτισσας διὰ τὴν ἡγεμονικὴν πολυτέλειαν των.—ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ διδάξω ἐγὼ ἓνα φίλον τοῦ Γκαῖτε ἱστορίαν! Πάτω λοιπὸν.

Θὰ ἐνοχλήσω ὅμως ἀκόμη ὀλίγον τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνκνῶστες τοῦ «Ναυμῶ» μὲ ὀλίγα θεατρικά. Ξέρετε πόσον ἀφελὴς ἄνθρωπος εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς «Κατοχῆς»; Ξέρετε πῶς ἐμεταχειρίζετο ἡ Ἀμαλία—κατὰ τὸν συγγραφεὶ—τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας; Χειρότερα ἀπὸ λακέδες! Τοὺς ἐξευτέλιζε κυριολεκτικῶς. Φαντασθῆτε πόσο λίγο ἐκατάλαβε ὁ συγγραφεὺς τέτοιους πρέ-